

نظرة افكار
صاحب امتياز فقهه مسطور
فرمان بانوسان

1309 2149.085 14

1309 2149.085 14

Զիրաթմ նիգամնամէսինէ զէյլ օյա-
րագ 30 մուհարրէ 308 վէ 3 իւլա 306
թարիխնաէ նէյր օլունան մէվլաթ
նիգամնինէն 5, 6, 7, 8, 9 վէ 11իննի
մատտէլէրինաէ մուհարրէ ահքեամ,
թարիխ մէջքիւրտնէ էվվէլ Զիրաթմ
պանգար նիգամնամէս մուհարիկննէ,
Զիրաթմ պանգարլունան էվվալը զայ-
ր մէնգուլէ իրթիխան (րէհն ալմագ)
վէ եւ թէֆէրրուղ օլունարագ (իւզէ-
սինէ ֆէրալ թիթրմէք) կէրէք մու-
հէտտէննէ վուգու պուլան վէ կէրէք
միւլա մէնալի սանտրդարլունան տէվր
օլունան իգրադաթտան էվվալը զայրի
մէնգուլէ իրթիխան վէ թէֆէրլուգու
իլէ սէնէտէլլի թէմաթու իտիլիպ, վա-
տէլլիլի, մէվատտը միւզէ, իւլէլի մէք
քիւրնին նէջրի թարիխնաէն ոսնրա
նուլուլ իտէն միւտաեհնալթա (իսթիգ-
րաթմ) տախի չամիլ օյաճաղը հագ-
քնաւա, իրաւէյլ Օնէնինէ շէրէֆուս
տուր պուլուլուլու տուր:

(C = 8 - 2 = 6)

Թիւերը գոյացուցած են. այնպէս որ երկրագնդի հինգ մասանց մէջ միայն անոնց լեզուաց թիւն կը կարծուի 2-3 հազար, և ինչուական այլեւայլ ճիւղերն միատեղ նսնջով այդ թիւը կը բարձրանայ մինչեւ 7000:

Ապաքէն գիտութիւնը միշտ կը ճշգրտի թէ լեզուաբանական, թէ ազգաբանական և թէ ազգաբանական կամոտոհմագրական քննութեամբ, եւ անոնց ծագումը հետազոտելու զբաղած միջոցին վայրենի ցեղից կեանքն ու լեզուն իսկ ուշադրութեան առարկա է. Բնշագէտ՝ բաց ի մասնաւորներէ՝ Եւրոպայի վերջին Արուեստահանգիսից մէջ՝ մարդոց զանազան ցեղից հանրային ներկայացմունքն և զննութիւնը եղած են և կը լինին գրեթէ միշտ:

Ապաքէն ուրախական էր տեսնել մէծ և Պապական Էֆ. ի Հայ բնաւորաց հետազոտութեան քառթիւ. Իսկ կիւտարի բարձունքէն առ Հայ բանասերս ուղղած մէկ հրաւերն, որ վերջեւեւ Պատմ. Մանգրութիւն 6668 թուոյն մէջ (միջիւս 1668) հրատարակուեցաւ. Թէեւ անտի և այլ զոյգի ճշգրտութիւն համապատասխանող չլուծեցաւ ոչ ոք. և իրաւունքը ձեռնմբ հաւատարմ նաեւ թէ՛ առ նոյն հետազոտիչ անձն մասնաւորապէս ալ չգրուեցաւ յոչ ումեքէ:

Իսկ մեք՝ իբր տրուած Հայ գրչաց փէթ վեր ի վերոյ կամ պատ ի պատ գրել պիտի փորձեմք, սկսելով «Պահ. միացիք» անունով ճանչուած եւրոպական Գնչունքէ:

Արդ Պահ. միացիք անտարակոյս ցեղակից են մեր քնչունքերու, որք ալ և ալ երկիրներն՝ այլ և ալ կարծեօք՝ այլ և ալ անուններ ստացած, Գաղղիոյ մէջ

ալ աւամկաբար կը կոչուին այդպէս. Նոքա ևս են բաղդախնդիր, վաչկատուն կամ թափառական խումբեր, որք քաղաքներ ու գիւղեր կը շրջագայեն՝ ընդունով վարպետութեան խաղեր կամ ըսելով բարի բախտ, որ մեր մօտ «Ֆալ պագմագ» ըսուածն է. Անգղիացիք ըզնոսա կը կոչեն Եփ. պատացիք, Եոնէտցիք և Դանիացիք կը կոչեն Թաթարք, Սպանիացիք՝ Ժիթանսք, Գերմանացիք կը կոչեն Զիթէօնք, Իտալացիք՝ Միլիարի և Թուրք զնոսա կը կոչեն մերթ Զինկեանք և մերթ Գալթի ևս. Իսկ այդ Պահ. միացիք իրենք զիրենք կանուանեն Փարաւոնք. Այն առաջին խումբերն, որք երեւեցան Գաղղիոյ մէջ, ելած էին Պահ. միացիք, անտի այդ անունն դրուեցաւ անոնց Գաղղիացիք մօտ:

Արդապէս ինչ գիտե՞ք երբեք այդ բացառիկ փոփոխութեան ծագումը, որ կը գտնուի ամեն երկիրներու մէջ, և ինչն ընտել հայրենիք, և ըրած են իրենց վրայօք շատ անպատեհ վէպեր. Պահ. միացիք զիրենք կը կարծեն Եփ. պատուէ ելած, այլ՝ ըստ ամենահաւանական կարծեաց՝ նոքա եկած են Հնդկաստանի կամ Հնդկաչինի սահմաններէն:

Անոնց մէջ կը տեսնեն հին չինականերու կամ Զինկարիներու սերունդներն, որք կը բնակէին Ինտոսի ափանց վրայ և որք արտաքսեցան Լէնկիթիմուրի արշաւանքօք:

Այդ վայրավատին ցեղեր, առաջին անգամ դէպի 1417 թուականին Մոլ. տովիոյ և Վալաքիոյ մէջ երևեցան, ապա տարածուեցան 1418ին Գերմանիոյ և Զուիցերիոյ մէջ և միջամուկ եղան ի Գաղղիա 1427ին:

Երկրագնդի վրայ տարածուած Պահ.

համալսող թիւը կարծեօք կը հաշուեն 3-4 միլիոն. Գաղղիան անոնցմէ գրեթէ բոլորովին աղատուեցաւ, նոքա այժմաւեի մեծ թուով կը գտնուին ի Նորվեգիա, ի Հունգարիա, ի Թուրքիա և Ռուսիոյ հարաւային գաւառաց մէջ:

Պահ. միացիք կըլլան մեծաւ մասամբ բարձրահասակ և թխրակ, նշանաւոր են իրենց ակռայից սպիտակութեամբ թէև գրեթէ առհասարակ գարշեցուցիչ են տգիտութեամբ:

Աւսին տեսակ մը Էփ. (գաղտնի կամ զողող բարբառ), զոր կը խօսին իրենց մէջ, լեզու մը՝ որ կարծես մարդկային ձայնից տգեղահնչիւն վանկերով միայն կազմուած է, ինչպէս և զայդ կը հաստատէ Կարոլոս Ե. որ կը խօսէր Եւրոպական շատ լեզուներ, սովորութիւն ունէր ըսելու թէ՛ պէտք է Սպանիոյ երէն խօսիլ աստուածոց հետ, Իտալիայի իւր բարեկամուհի հետ, Գաղղիայի իւր բարեկամին հետ, Գերմանիայի զօրաց հետ, Անգղիայի թուչնոց հետ Հունգարիայի ձիերուն հետ և Պահ. միացիք աստանային հետ:

Աւելի չը գիտցուիր թէ Էփ. կըլլան զաւանթի (զորմէ ետքը պիտի խօսինք), իրենց բարոյական շատ թուլացած և գողութիւնը խիստ սովորական եղած է այդ թափառականաց մէջ. Գաղղիոյ մէջ 1560ին կառավարութիւնը անոնց դէմ վճռեց մշտնջենաւոր աքսոր մը:

ՊԱՐԹԵԻ

ԷՎԹԵՍՏԱ ԻՖԼԱՍՏԱՐ

Լոնտոնացի Գալթիա բնաբնակ Վալաքիոյ օլան պիր թէյէկրաֆիստէն անկալըտըղնա կէօրէ, Ենիւ Օրիէնթըլ

Պահ. միացիքն է, եւ իւրեք Մ. Հարրիսին տէրիւ, հաթթա օլանէ տէրիւ հիշ միւթէսսիր օլմա մագտաւոր կիպի պուլունան Թր. րանսըղն պիրէ իւզէրիստէ պիրէ Էսէրի տէրիւ Գուհուրնա կէմէկէ պալատ. հայպուրի սիր Ռօպէր, հալէա քէնտի չէնմէշրէպ. իկինէ տէրիւ պիրէ, կիւլէրէք մէրդու մանըն երիւրնէ պագմագտա խտի:

7

Նիւոկէյթ հապսխանէսիտէ կէզրմէկէ շալէան, սօն խտմ օլունան միւրմիւրէրն ալըստան չըգարլըմը օլան սուրէթիէրիստէ պալագ պիր շէյ գալմամը խտի: Մէրգըրի Գուհուրնա եղբոր օտաւսնտա վագը պիր րաֆ իւզէրիստէ քըրա իւթ տիգիւմը օլունալունտան, Գիւր Ռօպէր պիւրիւք պիր մէմնուսիյէթիւ անիւրի տախի կէօթէրտի:

Պահ. միացիքն է, հարրիս մէրգու. մա թաթարի մի թէյէքըրիւ իթ. տի, վէ Թրանսըղտա քէնտի գարթընը վիրտի: Վէ սիր Ռօպէր պիւրիւք գալունա գաւաթ, պէրայի հիւր մէթ մէրգու մանը կէօթիւրտիւք տէն սօնրա վէտալաշտը:

Պիրտէ օլ հէնկեամտէ գաբու. նուն չընղըրաղը շէքիւտի, վէ գաբու ալըլաղըրտա գարըլարընա պիւրպիւթիւն սիւհալար կիւմի կէնճ պիր առէմ չըգտը:

Մէրգու. պիր Գալթիա բնաբնակ, եանի օ սապահ սալալ ի-

տիւէն Օլիվիէ նամ պիր Թրանսըղն եանընտա պուլունան ապալէ Սա. մուէլ օլունալունտան, մէրգու մուն տէֆիստէն սօնրա մէրգար իւզէրիստէ լաղըմ կէլէն րահմէթ տուաւըն օգու մագ իւզէրէ կէլիւ խտի:

Մէրգու. բարալ իւթ Թրանսըղ թապիպ պիրպիւթիւրիստէ կիզլիճէ պիր կէօղ իշարէթի վիրտիւրէ:

Մէրգու. իշարէթիւն է Մ. Հարրիս վէ նէտէ սիր Ռօպէր գաթան ֆէհմիստէ օլունալունտալ:

Մ. Հարրիս իւթ Թրանսըղ մահ. պուլունանտէն տիշարը չըգտըլարընտա, իւզէրիստէ պիր ֆէրաշլըգ հիսս իթմէկէ պաշլատըլար:

Օլ արտա Մ. Հարրիս Թրան. սըղա խիթապէն:

Անիւթիւ Էփ. իտի, ճիւզիճէ պիր խտմէթիւրտէ պուլուն. տուլունտան տօլաբը քէնտի մի պալթիւրտա տտո իտէրիւ, -տէտի:

Պէնտէնիգտէ, Էփ. իտի, ճիւզիճէ պիր խտմէթիւրտէ պուլուն. տուլունտան տօլաբը քէնտի մի պալթիւրտա տտո իտէրիւ, -տէտի:

Քիւլիւթ, Էփ. իտի, Էսէֆ իտէ. իւթ քիւլիւթիւրտէ պուլուն. տուլունտան տօլաբը քէնտի մի պալթիւրտա տտո իտէրիւ, -տէտի:

Տիւթէր տիւր. Էփ. իտի, Գա. թըլալիսիւր խտմէթիւրտէ իտի,

նիւնտէ մահ. պուլունտան իւթիւնէ ֆէրիսիւ, Գօնա Գօնա տէօշմէ մաշլարընտան պիրիւր գալտը. թանա չալըլաղըլարըն կէօթիւրէր իտիւստէ, գաթան տիգ. գաթ իտիպտէ պիր մալիւ մաթ ալմագ. լըղը տիւլիւնմէմիւր իտի. հալ պուրի ալմտէթիւրտէ, մէրգու. ման իւթ մահ. պուլունտան, պիր կարտիսիւ թահթը իշարէթիւ. տէ օլունալունտա գաթիւրտէ, մէրգու. թալըլաղըլարըն իւթ թառափա աթտըլարըն կէօթիւրնէ, Մ. Հարրիս մէրգ. իտէրէք:

Պահ. միացիքն է, եանի օ սապահ սալալ իտիւրտէ, -տէտի: Վէ, սիր Ռօպէր մէրգու. սիւ. ալտէն տօլաբը լաթիւթիւ մէմնուն թառափա (չիւնքի քէնտիստէ պիւ. երիւ իթիւրտա տտո իտիւրտիւրտէ, հէր շէյ հաղ. գընտա սէօլ. լէնիպ իշարէթիւ վիրմէրիւ իշին, տանիւ պիր սէպալ վէ պիր վէ սիւթ արամագտա վէ պէթիւթիւրտէ իտի, վէ կիւլիւթիւրտէ, -տէտի):

Չըպթըլալիսիւ օլ խտմուն. տառախի իշարէթիւ վիրիւր իտիւ, քէմալի տիգ. գաթ իւզէրէ տիւն. մէթիւրիւրտէ վէ միւրտալտէր. միսիւրիւ, -տէտի: Մ. Հարրիս տախի:

Հայ հայ, պուլունտան, սէօլիւթիւր պաղալըմ, -տէտի: Վէ սիր Ռօպէր տէ իթալի մա. լիւմաթ պիրիւ:

Քիւլիւթիւրտէ, Թը. րանսանըն գաթունա, պիրիւթիւր

տէն զիւտտէ ինտանիյէթիւ մա. վաթը պուլունտա գաթըլարըն պիր մաղնունուն միւրմիւրիւրտէ հիւթ իւլէտիւրիւրտէ, մէրգու. ման իտալը ճէգալը իւրտանըն կիւլիւթիւր վէ սաթընը պէտան իթ մէտիւրիւրտէ, պիւրտէ, հիշ տէկիւ իսէ Էփ. իտի սաթա գա. տար, պէլիւ պիր աթիւր ալիւթիւ մաղհար պուլունտա, պէլիւ ճէ. գաթ տէրէճէսի թառափի գըլը. նըրք վէ եալտա ֆէվգէլալտէ պիր վագաա իւթիւ կէլիւր տէ գաթ. թուլուր իւթալիւրիւրտէ միւթիւրտէ իւթիւրտէ, հալպուրի պիրտէ իսէ, պիր մաղնունուն միւրմիւրիւրտէ հիւթ ու գաթար վիրիւրտիւրտէ տէ, պիւրտէ, ճէգաթընը ճիւ. սի, վէ կիւլիւ, վէ սաթըլալա. պէր վիրիւրտիւրտէ, վէ պիր քէր. թէ գաթար վիրիւրտէ սօնրա. տա, գաթան աթիւ օլունտալը. իւթիւրտէ գալմաեա գաղըլը պիրտիւ կիւլիւրտէ, օլ տագըրտա գաթըլ իւթիւրտէ, տիւլար տէնէթ օլարագ, «իւթէ» պուլունտա տըր պէնիւր երիւմ, -տէտի:

Պահ. միացիքն է, օլունտանիւրիւրտէ ֆիւրիւրտէ տալաեամալըմ, -տէտի Մ. Հարրիս:

Տիւթէր տիւր քիւլիւրտէ տէ. րանսանըն տէ կիւլիւրտէ տիւր, Էփ. իտի, -տէտի սիր Ռօպէր:

Պահ. միացիքն է, օլունտան, իւթիւրտէ պուլունտա, պուլունտա սալալ իտիւրտէ Թրանսըղ իշին պիր մէրգար

